

EKSAMEN I

REVISJON

i henhold til rammeplan for treårig revisorutdanning av 1.12.2005
(20 studiepoeng)

OG

i henhold til Forskrift om rammeplan for bachelor i regnskap og revisjon 27.6.12/15.07.13
og nasjonale retningslinjer fra Universitets- og høgskolerådet
(15 studiepoeng)

onsdag 20. desember 2017

kl. 09.00 – 15.00

Oppgavesettet består av 4 oppgaver på 8 sider, inklusive forsiden.

Tillatte hjelpemidler:

- Revisors håndbok
- Norges lover
- Særtrykk eller samlinger av lover og standarder uten kommentarer
- Skattelovsamling (Jacob Jarøy eller Ole Gjems-Onstad)
- Ikke- kommuniserbar kalkulator (tømt for evt. minne)

Besvarelsen av oppgavene skal i størst mulig grad begrunnes i og inneholde referanse til lover og andre autoritative regelverk.

Hvis det anses nødvendig å ta forutsetninger grunnet ufullstendige eller uklare opplysninger, skal det redegjøres for forutsetningene i besvarelsen.

Begynn på nytt ark for hver oppgave. Besvarelsen skal ikke skrives med blyant.

Oppgave 1 (ca. 3 timer)

Du er ansatt som medarbeider i revisjonsselskapet Revisorkraft A/S, som i fjor ble valgt som revisorer i Godstolen AS fra og med regnskapsåret 2016. I fjor hadde en annen medarbeider oppdraget. Han har nå sluttet hos Revisorkraft AS. Du ser av arbeidspapirene at han ikke hadde vurdert og testet den interne kontroll. Det var imidlertid innhentet en beskrivelse av lagerrutinen. Begrunnelsen for ikke å teste den interne kontrollen var at man fikk oppdraget sent på høsten og at tidspresset gjorde det enklest med substanskontroll i årsoppgjøret. Det ble ved revisjonen tatt stikkprøver av varebeholdningene rundt 31/12-16, og avdekkede feil ble korrigert. Det ble avgitt normalberetning regnskapsåret.

Fra arbeidspapirene sitter du med følgende kunnskaper:

A/S Godstolen er en mellomstor produksjonsbedrift som produserer kontorstoler. Stolene omsettes delvis til detaljister i Norge og delvis gjennom agenter i utlandet. Omsetningen i 2016 var på kr 80 mill. i Norge og kr 30 mill. i utlandet. Selskapet har de siste årene vært i en noe presset konkurransesituasjon. På tross av dette har selskapet tilstrekkelig salg til at produksjonen har vært opprettholdt med kontinuerlig skiftordning, unntatt ved vedlikeholdsstopp 2 uker om sommeren.

Selskapet har faste bonusavtaler med sine leverandører. Det er noe varierende hvilke rabatter som gis til kundene.

Selskapet er eid av etterkommerne etter gründeren Kolbjørn Gyngre som døde for 20 år siden. Styret består av advokat Juri Hess som styreformann, Bjarne Gyngre (som eier 15 % av aksjene), 2 eksterne personer foruten en representant for de ansatte.

Selskapet består blant annet av følgende organisasjon:

- Daglig leder
- Økonomisjef
- Regnskapsmedarbeider
- Salgssjef
- Produksjonssjef
- Lagersjef

I tillegg er det ansatt ytterligere 12 personer i administrasjonen, 4 lagerarbeidere og 50 personer i produksjonen.

Både produksjonen, hovedlager og administrasjon er i samme bygning. Lageret består hovedsakelig av følgende varekategorier:

- Råvarer, som inkluderer ubehandlet treverk, beslag, skruer osv.
- Varer i arbeid, som inkluderer behandlet og formet treverk, og i noen tilfeller delvis sammensatte stoler.
- Ferdigvarer standardvarer: Selskapet har hele tiden en del faste artikler liggende inne på lager.
- Ferdigvarer bestilte varer: Som oftest lages stolene i henhold til forhåndsbestillinger.

Selskapet har i de senere år opplevd stadig lavere omløpshastighet for ferdigvarene.

Selskapet har et integrert ordre- og lagerstyringssystem. Ordre- og lagerstyringssystemet er kun integrert med regnskapssystemet ved at utfakturert salg blir overført til kontospesifikasjon og kundespesifikasjonen.

Bestilling

Daglig kjøres det automatisk ut bestillingsforslag for råvarer på grunnlag av registrerte minimumskvanta og innlagte ordre. Produksjonssjefen går gjennom, godkjenner og signerer bestillingsforslaget før bestilling skjer manuelt hos leverandør.

Varemottak

Ved varemottak av råvarer kontrollerer en av lagerarbeiderne kvantum og kvalitet mot pakkseddel og signerer på pakkseddelen for kontrollen. Eventuelle avvik noteres på pakkseddelen.

Registrering av varemottak

Lagersjefen registrerer varemottak på grunnlag av inngående pakksedler. Pakksedlene legges så i et ventearkiv. Lagerpriser ligger som faste data i IT-systemet og endres ved mottak av faktura med endrede priser.

Fakturamottak

Lagersjefen kontrollerer fakturaen mot pakkseddelen ved mottak. Etter godkjenning av produksjonssjef, som samtidig kontrollerer at priser og betingelser er ihht. avtale, leveres pakkseddelen og fakturaen til bokføring.

Bokføring

I regnskapsavdelingen kontrolleres det at fakturaer vedrørende varekjøp er signert av produksjonssjefen. Fakturaene nummereres deretter fortløpende. Etter bokføring foretas en kontroll av manuelt etablert bunsum av fakturabeløp mot automatisk bunsum. Fakturaene arkiveres i nummerrekkefølge.

Råvareuttak

Uttak av råvarer til produksjonen registreres i lagerstyringssystemet på grunnlag av automatiske behovslistene laget av ordresystemet. Behovslistene leveres fra produksjonsavdelingen til lageravdelingen.

Produksjon

All produksjon skjer ihht. ordrenummer. Det gjelder både produksjon av forhåndsbestilte stoler og produksjon av stoler for lager. Det benyttes imidlertid 2 atskilte ordreserier. Produksjonen består delvis av behandling/forming av tremateriale, og delvis ved å pakke/sette sammen deler.

IT-systemet lager forslag til hvilke råvarer som må benyttes på grunnlag av de registrerte ordrene. Uttaket blir registrert ved endring av ordrekoden fra «bestilt» til «under produksjon». Ved ferdig produksjon av en ordre endres ordrekoden fra «under produksjon» til «ferdigvare».

Uttak av ferdigvarer

Ved forsendelse av varer utstedes kombinert pakkseddel/plukklister på grunnlag av registrerte ordre. Pakkseddelen signeres av lagersjefen og av sjåføren. Original pakkseddel sendes med sjåføren til kunden. Lagersjefen registrerer vareuttaket i lagersystemet på grunnlag av pakkseddelkopi. Etter registreringen arkiveres pakkseddelkopien alfabetisk i salgsavdelingen. Ved levering av forhåndsbestilte varer endres ordrekoden fra «ferdigvare» til «levert». Også levering av standardvarer skjer på grunnlag av ordrenummer. Ved levering endres koden fra «bestilt» til «levert».

I noen tilfeller får man stoler i retur som enten må kastes, endres eller som kan selges som de er. Hvis de kan selges videre, registreres de inn som ferdigvarer. Ellers registreres de ikke inn i lagerbeholdningen. Det utstedes alltid en returseddel som leveres salgsavdelingen som underlag for kreditnota.

Fakturering

Fakturering skjer hver dag ved at ordrekoden endres fra «levert» til «fakturert». Ved utenlandssalg utstedes fakturaen ved forsendelsen, da en kopi skal vedlegges varene sammen med tollpapirene. Innenlandssalg faktureres samlet hver ettermiddag. Det er en medarbeider i salgsavdelingen som foretar faktureringen. En kopi av fakturaene oppbevares numerisk i salgsavdelingen, og en kopi oppbevares alfabetisk i salgsavdelingen.

Kreditnotaer utstedes på grunnlag av attesterte grunnlag fra salgssjefen.

Salgspriser bestemmes skjønnsmessig ut fra kjennskap til råvareforbruk (som man får ut fra systemet pr. produsert ordre), kalkulert timeforbruk, konkurransesituasjon osv. I tillegg gir man en del rabatter som er registrert som faste opplysninger i kunderegisteret. Disse kan korrigeres av selgerne ved mottak av ordre.

Bokføring salg

Hver kveld foretas det en automatisk overføring fra ordre-/faktureringssystemet til regnskapssystemet (kundespesifikasjon og kontospesifikasjon). Det følges opp fra regnskapsavdelingens side at overføringen går i null.

Vareforbruk

Hver måned bokføres vareforbruket ved at man kjører ut en liste over varelager pr. månedsslutt fra lagersystemet og bokfører beholdningsendringen. Varer i arbeid settes til varekost pluss et fast prosentvis påslag på 50 % for arbeid og andre direkte og indirekte kostnader. Ferdigvarene vurderes til full tilvirkningskost hvor det tas utgangspunkt i salgspriser og fratrekkes kalkulert fortjeneste.

Varetelling

Varetelling foretas sporadisk av lagerarbeiderne på grunnlag av ordre fra lagersjefen. I prinsippet skal de ha tallet hele varelageret to ganger i året. Imidlertid konsentreres tellingen der det erfaringsmessig er størst problemer. Det gjør at noen varesorter ikke telles mer enn annet hvert år. Ved flere tellinger har det vist seg å være større avvik som det har vært nødvendig å føre bort. Dette gjøres på grunnlag av avviksskjema utfylt av lagersjefen. Pr 31/12 foretas varetelling av varenummer med høye enkeltverdier. Varetellingen 31/12 foretas av lagersjefen.

Sammendrag av regnskapstallene to siste år

(Alle tall i hele tusen)	2016	2015
Driftsinntekter	110.000	105.000
Varekostnad	36.000	37.000
Lønnskostnader	30.700	26.000
Andre driftskostnader	37.000	37.000
Avskrivninger	5.500	5.000
Tap på fordringer	900	400
Endring v.i.a og ferdigvarer	<u>(1.000)</u>	<u>(500)</u>
Driftsresultat	900	100
Finansinntekter	500	900
Rentekostnader	1.000	800
Agiotap (-gevinst)	<u>200</u>	<u>(100)</u>
Resultat	200	300
Egenkapital	3.000	2.900
Langsiktig gjeld	14.600	17.200
Kortsiktig gjeld	38.000	31.000
Anleggsmidler	25.000	24.000
Bankinnskudd	500	2.000
Kundefordringer	14.000	11.000
Andre fordringer	2.500	2.000
Råvarer	3.500	3.000
Varer i arbeid	700	300
Ferdigvarer	<u>9.400</u>	<u>8.800</u>
Sum omløpsmidler	30.600	27.100

Spørsmål a)

Redegjør for ledelsens og revisors ansvar for en virksomhets interne kontrollsystem.

Spørsmål b)

Foreta en risikovurdering for lagerområdet og relevante deler av innkjøps- og salgsområdet slik den er beskrevet og foreslå forbedringer der du finner svakheter. Ta de forutsetninger som du evt. finner nødvendig.

Spørsmål c)

Utarbeid en revisjonsplan for lagerområdet under forutsetning av at det ikke skjer noen forbedringer/endringer. I planen skal det henvises til relevante påstander som dekkes.

Oppgave 2 (ca. 1 time)

Ved revisjon av årsregnskapet for 2016 i Godthåp AS finner revisor en salgsfaktura til en utenlandsk kunde på kr 2 500 000 som er datert 27. desember 2016 og som er bokført i 2017 - regnskapet.

Revisor fastslår at varene ikke er inkludert i varebeholdningen 31. desember 2016 og fraktdokumentene viser at varen ble sendt fra lageret først 10. januar 2017.

Kostpris for varene er kr 1 650 000.

Spørsmål a)

Under hvilke forutsetninger kan fakturaen og vareutgangen være korrekt periodisert?

Spørsmål b)

Gitt at fakturaen og vareutgangen vedrører 2017, hvilken effekt vil feilperiodiseringen ha for 2016-regnskapet?

Forutsett at feilen er vesentlig, men ikke så vesentlig at årsregnskapet som helhet gir et misvisende bilde av den grunn. Forutsett dessuten at det foreslåtte utbyttet for 2016 er det maksimale som kan utdeles i henhold til ledelsens regnskapsforslag.

Spørsmål c)

Hvis transaksjonen vedrører 2017 og foretaket nekter å korrigere for feilperiodiseringen, drøft og angi konkret eventuelle modifiseringer revisjonsberetningen må inneholde i avsnittet om uttalelse i om revisjon av årsregnskapet.

Oppgave 3 (ca. 1 time)

Spørsmål a)

I aksjeselskaper er det generalforsamlingen, det vil si eierne, som velger revisor. Hvilken betydning kan dette ha for revisors uavhengighet, og hvordan forsøker lovregler å sikre at revisors uavhengighet av eierne opprettholdes?

I februar 2017 får den valgte revisor i et aksjeselskap, og som driver revisjonsvirksomhet som enkeltpersonforetak, vite at hennes bror skal overta stillingen som administrerende direktør i aksjeselskapet 1. mars 2017. Broren har ikke tidligere hatt noe med dette selskapet å gjøre. Etter planen skal regnskapet og revisjonsberetningen for 2016 undertegnes 28. februar. Revisor er i tvil om brorens inntreden i selskapet har betydning for hennes uavhengighet som revisor, både med hensyn til revisjonen av 2016-regnskapet og for revisjon av regnskapet i senere år.

Spørsmål b)

Drøft situasjonen ut fra de ulike regelsettene for objektivitet og uavhengighet, og angi hvordan hun bør forholde seg.

Oppgave 4 (ca. 1 time)

Registrert revisor Birte Brask var revisor i selskapet Soliditet AS fra år 2000 til selskapet gikk konkurs i juli 2017. I forbindelse med konkursen gikk den største leverandøren til erstatningssøksmål mot revisor. *Følgende hadde inntruffet:*

Selskapet tjente gode penger fram til 2013. I årene 2014 til og med 2015 viste regnskapene ca. 0 i resultat, og det ble gitt umodifiserte revisjonsberetninger.

I 2016 endret selskapet vurderingsprinsipp for varelageret. Prinsippendringen gikk ut på at selskapet vurderte sin varebeholdning til full tilvirkningskost mot tidligere variabel tilvirkningskost. Endringen påvirket driftsresultatet med kr. 1 200 000, og det ble opplyst om forholdet i note. Regnskapet for 2016 ble gjort opp med et resultat på minus kr. 3 400 000, og egenkapitalen var pr. 31.12.16 negativ med kr. 200 000. I årsberetningen for 2016, datert 4. mars 2017, ble den negative egenkapitalen nevnt, og styret skrev at det ble arbeidet med restrukturering av selskapet som man håpet ville føre til positive resultater i 2017. I revisjonsberetningen for 2016, datert 5. mars 2017, ble det presisert at egenkapitalen var negativ, og det ble henvist til styrets årsberetning.

Etter konkursen oppdaget konkursboets revisor at selskapets daglige leder hadde underslått kr 400 000 i innbetalinger fra kunder, fordelt på 2016 og 2017. Underslaget var delvis skjult ved rulleringer på kundespesifikasjonen, delvis ved at selskapet ikke hadde tilstrekkelig gode rutiner for avstemming av bank og kontantbeholdning.

Revisor hadde påpekt manglende rutine rundt avstemming av bank og kontantbeholdning overfor selskapets styre flere ganger, senest i brev av 1. mars 2017.

Revisor hadde ikke sendt ut saldoforespørsler. Hun hadde revidert kundefordringene ved å gjennomgå spesifikasjonen og testet eldre poster, i tillegg til å analysere fordringene.

Hovedleverandøren hadde på konkurstidspunktet i juli 2017 utestående kr 6 mill. i selskapet. Beløpet inkluderte kr. 2 mill. for leveranser etter 5. mars 2017. Det var ingen dekning i boet for uprioriterte fordringer, og leverandøren gikk til erstatningssøksmål mot revisor og krevde kr 6 mill. i erstatning, pluss renter.

Spørsmål

Drøft hvorvidt revisor er erstatningsansvarlig overfor selskapets hovedleverandør. Henvis til relevante lovbestemmelser og ta stilling til størrelsen på et mulig erstatningsbeløp.